

organisationsteoretiske indfaldsvinkel kan ikke siges at være indskrænket – den har mange pendanter til litteraturen om organisationskultur. En af de centrale opgaver er ifølge Olsen (p. 26) at belyse betingelserne for og effekterne af, at bygge intelligens, moral, interesser og autoritet ind i institutionelle principper, procedurer og strukturer. Hvorledes det skal gøres, står som en af de teoretiske opgaver for politologerne.

Det ville være nemmere at vurdere den udfordring, Johan P. Olsen giver politologerne, hvis det stod klart, hvad det præcise indhold af begrebet politisk institution er. Tilbage står, at det er organisering, altså en proces, snarere end formel organisation, som er omdrejningspunktet, således at der i høj grad er tale om et beslutningsprocesperspektiv.

Ovenstående diskussion er nok lidt pedantisk, men det skal ikke ses som en nedrækning af bogens samlede budskab, snarere som en kritik af formen. En gennemskrivning af hovedteserne havde været ulig mere interessant, men det er nok ikke helt forkert at gætte på, at en sådan samlet diskussion er på vej på engelsk. Johan P. Olsens opgør med statskundskaben er ganske vidtrækkende. Rationelle modeller levnes ikke nogen stor rolle: beslutninger tages overvejende på grundlag af regler og praksis. Altså: *exit* økonomernes opfattelse af organisationsteori, utilitaristiske beslutningsmodeller og nyttemaksimerende individer. Tidsfaktoren og situationsafhængighed – kendt fra Garbage Can modellen – tages eksplicit ind som grundlag for forståelse af et bestemt udfald af en proces, og dermed er en af grundpillerne for generalisering på et højt abstraktionsniveau foreløbig fjernet. Endvidere slut med kontekstualismen: institutionerne gives en egendynamik, og dermed *exit* den politiske input-output model, hvor det politiske system blot er en mekanisme, der reagerer på ændringer i omgivelserne. Ændringsfaktorer skal også kunne endogeniseres til de politiske institutioner.

Johan P. Olsen er ikke alene om disse synspunkter. Mange er på vej bort fra de triste korrelationstestninger af 27 aggregerede faktorer, der roteres n-dimensionalt med afrunding nedad til nærmeste decimal. Magtbegrebet er på vej tilbage i nye klæder, og i modsætning til kejserens kan der nu blive noget reelt at pynte sig med.

Peter Bogason
Institut for Samfundsfag og Forvaltning

Henning Sørensen og Egil Fivelsdal (red.), *Fra Marx til Habermas. Samfundsudvikling og offentlig regulering*, København: Nyt fra Samfundsvidenskaberne, 1988.

For første gang herhjemme har man forsøgt at give en samlet introduktion til en række væsentlige sociologiske, økonomiske og politologiske forfatterskaber med fokus på deres forklaringer og analyser af den samfundsmæssige udvikling og den offentlige regulering.

organisationsteoretiske indfaldsvinkel kan ikke siges at være indskrænket – den har mange pendanter til litteraturen om organisationskultur. En af de centrale opgaver er ifølge Olsen (p. 26) at belyse betingelserne for og effekterne af, at bygge intelligens, moral, interesser og autoritet ind i institutionelle principper, procedurer og strukturer. Hvorledes det skal gøres, står som en af de teoretiske opgaver for politologerne.

Det ville være nemmere at vurdere den udfordring, Johan P. Olsen giver politologerne, hvis det stod klart, hvad det præcise indhold af begrebet politisk institution er. Tilbage står, at det er organisering, altså en proces, snarere end formel organisation, som er omdrejningspunktet, således at der i høj grad er tale om et beslutningsprocesperspektiv.

Ovenstående diskussion er nok lidt pedantisk, men det skal ikke ses som en nedrækning af bogens samlede budskab, snarere som en kritik af formen. En gennemskrivning af hovedteserne havde været ulig mere interessant, men det er nok ikke helt forkert at gætte på, at en sådan samlet diskussion er på vej på engelsk. Johan P. Olsens opgør med statskundskaben er ganske vidtrækkende. Rationelle modeller levnes ikke nogen stor rolle: beslutninger tages overvejende på grundlag af regler og praksis. Altså: *exit* økonomernes opfattelse af organisationsteori, utilitaristiske beslutningsmodeller og nyttemaksimerende individer. Tidsfaktoren og situationsafhængighed – kendt fra Garbage Can modellen – tages eksplicit ind som grundlag for forståelse af et bestemt udfald af en proces, og dermed er en af grundpillerne for generalisering på et højt abstraktionsniveau foreløbig fjernet. Endvidere slut med kontekstualismen: institutionerne gives en egendynamik, og dermed *exit* den politiske input-output model, hvor det politiske system blot er en mekanisme, der reagerer på ændringer i omgivelserne. Ændringsfaktorer skal også kunne endogeniseres til de politiske institutioner.

Johan P. Olsen er ikke alene om disse synspunkter. Mange er på vej bort fra de triste korrelationstestninger af 27 aggregerede faktorer, der roteres n-dimensionalt med afrunding nedad til nærmeste decimal. Magtbegrebet er på vej tilbage i nye klæder, og i modsætning til kejserens kan der nu blive noget reelt at pynte sig med.

Peter Bogason
Institut for Samfundsfag og Forvaltning

Henning Sørensen og Egil Fivelsdal (red.), *Fra Marx til Habermas. Samfundsudvikling og offentlig regulering*, København: Nyt fra Samfundsvidenskaberne, 1988.

For første gang herhjemme har man forsøgt at give en samlet introduktion til en række væsentlige sociologiske, økonomiske og politologiske forfatterskaber med fokus på deres forklaringer og analyser af den samfundsmæssige udvikling og den offentlige regulering.

Initiativet må hilses med glæde, selvom det kan diskuteres, hvordan det ambitiøse projekt er lykkedes. Det er en god idé at bringe en række forskere sammen om at se på klassisk teori i et bestemt perspektiv. Det burde gøres med jævne mellemrum for at tvinge os til at tage stilling til, hvad denne teori siger i lyset af den seneste teoretiske og samfundsøkonomiske udvikling.

Fra Marx til Habermas rummer en række introducerende artikler om centrale samfundsteoretikere fra forrige århundrede til i dag. Alle er vægtige skole- og teoridannere, om end nogle har haft langt større gennemslag end andre. Nogle af samfundsteoretikerne (som Karl Marx, Max Weber og Jürgen Habermas) er vel bekendt af de fleste, mens andre (som Thorstein Veblen, Robert Michels, Andrew Shonfield, Morris Janowitz og James G. March) gennem en periode er blevet overset i den samfundsvidenskabelige diskurs. Endelig henleder bogen opmærksomheden på en række hjemlige forskere, hvis betydning måske har været undervurderet, nemlig Theodor Geiger, Thorkil Kristensen og Verner Goldschmidt.

Bogen er blevet til på baggrund af en forelæsningsrække ved Institut for Erhvervs- og Samfundsforskning, Handelshøjskolen i København. Forelæsningsrækken blev opkaldt efter afdøde professor Verner Goldschmidt, fordi han som få andre forskere har arbejdet tværfagligt med jura, økonomi, teknologi og sociologi på vidt forskellige læreanstalter: Handelshøjskolen i København, Københavns Universitet og Danmarks Tekniske Højskole.

Opbygningen af bogen følger fremgangsmåden ved forelæsningerne, hvor hvert foredrag blev fulgt af kommentarer fra en opponenter. Det muliggør, at noget af dialogformen kan gengives. Men da få af opponenterne går kritisk ind i oplæggene, bliver gennemgangen mindre levende og diskuterende, end man kunne have ønsket. Til gengæld er der tale om nogle interessante supplement og kommentarer (det gælder for eksempel Klaus Nielsen og Tage Bilds om henholdsvis Veblen og Michels), ligesom vi får en ny indsigt i nogle af forfatterskaberne, fordi der har været tale om personlige venskaber (Niels Thygesens kommentar om Shonfield).

Flere af foredragene er blevet holdt af personer med et indgående personligt kendskab til de respektive forfattere. Det betyder, at vi på en sjælden måde kommer ind »bag teorien« som i Torben Agersnaps indlæg om Theodor Geiger og Agnete Weis Bentzons indlæg om Verner Goldschmidt. Men dette vanskeliggør også den kritiske distance, som i Aage Tårps indlæg om Thorkil Kristensen, hvis videnskabelige og ikke mindst (økonomi)politiske indsats dog nok har været undervurderet.

Det er imidlertid en vanskelig opgave at skulle give en blot nogenlunde dækkende introduktion til så vægtige forfatterskaber, som der her er tale om. Når der er tale om en så kompleks teoribygning som Webers, må man, som Egil Fivelsdal gør det, prioritere nogle centrale begreber. Valget af eksempler kan dog også forekomme lidt tilfældigt, som i Jørgen Lindegaard Pedersens artikel om Marx. Jeg kunne for eksempel godt have ønsket mig, at man havde set nærmere på Marx' mere historisk-politiske skrifter, når perspektivet er den samfundsmæssige udvikling og den offentlige regulering.

De videnskabsteoretiske problemer med hensyn til sammenligningen af teorier om den samme problemstilling til forskellig tid, altså spørgsmålet om sammenligningens mulighed, skal jeg lade ligge. At der er tale om »evige problemer«, er der dog ingen tvivl om, og det uanset om udgangspunktet er politiske præferencer, økonomistyring eller individuel og samfundsmæssig moral. Der stilles på intet tidspunkt i de behandlede teorier spørgsmålstejn ved, om det offentlige skal reguleres. Spørgsmålet er hvordan og i hvilket omfang, samt hvorvidt dette gøres samtidig med, at den enkelte borger forbliver ansvarlig over for sig selv og samfundet, og uden at staten mister sin legitimitet.

Det er en meget vigtig og kompleks problemstilling, der indkredses gennem disse bidrag. Spørgsmålet om den offentlige eller samfundsmæssige regulering lader sig ikke reducere til simple mekanismer. I forsøget på at forstå, hvad der holder sammen på og sikrer den mest hensigtsmæssige udvikling af samfundet, er der til stadighed tale om et samspil mellem indtil flere styrings- og reguleringsmekanismer: Systemintegratorerne stat og marked og en række samfundsmæssige institutioner og sociale integratorer i det civile samfund indgår til stadighed i en vekselvirkning, hvor vægtningen svinger i forhold til den konjunkturelle udvikling i samfundstotaliteten. Den teoretiske potentiale for en god samfundsanalyse svinger tilsvarende. De gamle teorier er ikke udlevede, fordi de ikke medreflekterer det, vi i dag finder centralt for forståelsen af udviklingen; men det kan være, at de er bedre til at forklare tidligere end nuværende tilstande.

Teoriene skal med andre ord forstås på deres egen baggrund, dvs. både i forhold til teorihistorien og samfundssituationen. Webers teori om bureaukratiets effektivitet var god nok til at forstå (den nødvendige) vækst i de statslige bureaukratier. Det er den stadig, når der er tale om større organisationer; men det er omvendt klart, at den ikke udsiger meget om de krav, der stilles til vore dages mere åbne systemer (eksempelvis med væksten i de små enheder i servicesektoren). Her har netværksteori og tilfældighedsteori (som i March's teori om løse koblinger og garbage cans) afløst de rationelle modeller for forståelsen af udvikling og beslutningstagning.

Det, der slår en ved læsningen af denne bog, er vigtigheden af den principielle åbenhed over for forskellige fagdiscipliner. Med denne bog får vi, mig bekendt, for første gang en introduktion til forfatterskaber som Veblen, Michels, Schumpeter, Schonfield, Janowitz og March, der er beregnet på andre målgrupper end de snævre fagkredse. Det er befriende igen at se den økonomiske teori (Schumpeter, Kristensen og Schonfield) centralt placeret i analysen af den samfundsmæssige udvikling. Og det er interessant at få perspektiveret den traditionelle sociologi med en militærsociologs øjne som i Henning Sørensens gennemgang af Morris Janowitz forfatterskab. Tilsvarende er der al mulig grund til at gøre James G. March kendt i en større kreds, end de få der interesserer sig for organisations- og beslutningsteori.

Det kan lade sig gøre at læse på tværs mellem artiklerne – at se den samme problemstilling belyst fra forskellig side, for eksempel om interesseorganisationernes betydning og funktion i og for demokratiet (Veblen, Michels, Schonfield, Janowitz og Habermas); men iøvrigt må man sige, at artiklerne kan læses uafhæn-

gigt af hinanden. Til trods for, at bogen som helhed er meget inhomogen, og at man skal holde tungen lige i munden for at fastholde perspektivet omkring den offentlige regulering, er den med til at skabe overblik over en række centrale perspektiver på den samfundsmæssige udvikling.

Man får lyst til at læse denne bog straks, når man får den i hånden, og det er interessant og lærerig læsning, så den fortjener at blive brugt. Bogen vil kunne finde anvendelse i introduktionen til samfundsforskningen i adskillige fag, og den har også noget at sige til de af os, som gennem flere år har arbejdet med samfundsudvikling og offentlig regulering.

Kurt Klaudi Klausen
Institut for Erhvervsret og Politologi

J.C. Tonboe (red.), *Storbyens sociologi*, Aalborg: Aalborg Universitetsforlag, 1988, 261 s.

Även om den danska sociologin institutionellt är svag, jämfört med den svenska, står ändå den danska urbansociologin mer samlad och närmare den internationella forskningsfronten än den svenska. Det är det samlade intryck bidragen till *Storbyens sociologi* skänker en svensk recensent. Slående är viljan att ta itu med de aktuella problemen, såväl teoretiskt som praktiskt-empiriskt.

De praktisk-empiriska problemen gäller inte minst de betydande ekonomiska omstruktureringar med deras politiska och sociala följder vilka har penetrerat västvärldens storstäder sedan efterkrigstidens långa högkonjunktur gick i kvav. Storstaden har åter blivit intressant, men på ett oväntat sätt: den präglas inte längre av tillväxtens problem, utan av en historiskt ny kombination av tillväxt och tillbakagång – omstrukturering – med mycket motsägelsefulla effekter. Dessa ställer urbansociologin inför nya fenomen att kartlägga och förklara. Samtidigt innebär detta en dubbel teoretisk utmaning: dels är effekterna uppenbarligen nye, dels har urbansociologin nu kommit till insikt om bristerna i 1970-talets marxistiska och nyweberianska nyorienteringar och börjat pröva äldre, då förkastade idéer. Allt detta hör intimt samman. Och det avhandlas mer eller mindre utförligt i samtliga bidrag till *Storbyens sociologi*. Några av kapitlen (1, 9 och 10) är mer teoretiskt inriktade, de övriga behandlar olika samtidsaspekter. Låt mig börja granskningen med de senare.

Morten Daugaard (kapitel 2) presenterar sympatiskt två arkitekturteoretiska positioner – kritisk regionalism respektive arkitektur och rörelse. Dessa visar sig vara intressanta alternativ till både en steltrad modernism och en kommersiellt ytlig postmodernism, vilka präglats så mycket av efterkrigstidens respektive 1980-talets byggande. Varför både i stort sett förblivit oprövade hade varit värt att försöka svara på. – De dominerande krafter som i dag omstrukturerar världens storstäder granskar Eyvind Lindboe ingående (kapitel 3). En kapitalistiskt ny ackumulationsmodell har slagit igenom. Karakteristiskt för den är att den gamla mot-